Tafelrede uitgesproken op 28 november 2014 door Cisca Griffioen

Het is fantastisch dat vandaag de Reinier de Graaf-medaille voor de eerste keer is uitgereikt aan een vrouw. En als je het CV van Liesbeth de Vries bekijkt, is zij een logische medaillewinnares. Een schitterende carrière als arts, wetenschapper en docent. Als oud-voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Vrouwelijke Artsen ben ik ook trots dat de medaille gegeven wordt aan een van onze leden.

Gelukkig heeft zij wat meer tijd gehad om aan haar carrière te werken dan de naamgever van de medaille. Reinier (1641-1673) is slechts 32 jaar oud geworden. Zijn doodsoorzaak is onduidelijk. Geopperd werd het conflict met Jan Swammerdam (1637-1680) en zelfs suïcide als gevolg van het conflict. En dat terwijl hij een goed katholiek was, waardoor hij zelfs geen hoogleraar in Leiden kon worden! Het conflict met Jan Swammerdam is uitvoerig beschreven door Luuc Kooijmans in zijn biografie van Swammerdam[1]. De essentie hiervan was dat ze elkaars werk niet accepteerden en vonden dat zij zelf in aanmerking kwamen om als eerste bijv. de bouw van de vrouwelijke geslachtsorganen te hebben ontrafeld. Ze noemden elkaars naam niet in hun publicaties en probeerden elkaar belachelijk te maken. Het conflict liep zo hoog dat ze arbitrage van de Royal Society in Londen inriepen. Die kwam er overigens ook niet uit.
Het is duidelijk dat in de tijd van Swammerdam en De Graaf de wetenschappelijke concurrentie en de onderlinge wedijver groot waren. Wat dat betreft is er in de huidige tijd niets nieuws onder de zon.

Wat beide onderzoekers kenmerkte is dat zij zich wilden laten leiden door de resultaten van hun eigen onderzoek. Daarmee hebben ze zich een prominente plaats verworven in de Nederlandse wetenschapsgeschiedenis. Maar aanvankelijk volgde hij tegen beter weten zijn leermeester: de Graaf was erg handig en slaagde erin pancreassap van honden af te nemen. Volgens zijn leermeester Frans De Le Boë[2] moest dit sap zuur zijn om zijn theorie dat alkalisch gal + zuur pancreassap tot een opbruisen leidde te bewijzen. In die tijd moest je dat zuur zijn aantonen door te proeven. En hoewel duidelijk was dat het sap niet zuur was, moest de theorie blijven gelden omdat vlugzout hielp tegen de klachten. En zo werd het beschreven als "*suuragtig en een weinig wrang*". Daarna hield hij zich echter vooral bezig met de voortplanting en opperde het bestaan van zaadcellen voor de bevruchting zelfs al voordat Van Leeuwenhoek ze zichtbaar had gemaakt!

Het Genootschap heeft zowel een Swammerdam- als een Reinier de Graaf-medaille, (resp. ingesteld in 1880 en 1952). Daaruit spreekt de waardering voor beide wetenschappers

---

[1] *Gevaarlijke Kennis: Inzicht en Angst in de Dagen van Jan Swammerdam*. Deze biografie werd in 2007 uitgegeven en Kooijmans won in 2008 de J. Greshoff-prijs voor dit werk.

[2] https://nl.wikipedia.org/wiki/Franciscus_de_le_Boë_Sylvius

ondanks hun onderlinge problemen. Hun waarde voor de wetenschap overstijgt die van het persoonlijke.

Het Genootschap bestaat sinds 1790 en is dus nu 224 jaar oud. In de lange geschiedenis van het Genootschap zijn ook wel conflicten geweest. Maar geheel in lijn met het naast elkaar bestaan van de Swammerdam- en de Reinier de Graaf -medaille heeft de waardering voor onafhankelijke wetenschap het altijd gewonnen.

Op dit Genootschap en natuurlijk op de medaillewinnares wil ik dan ook graag een toost uitbrengen!